

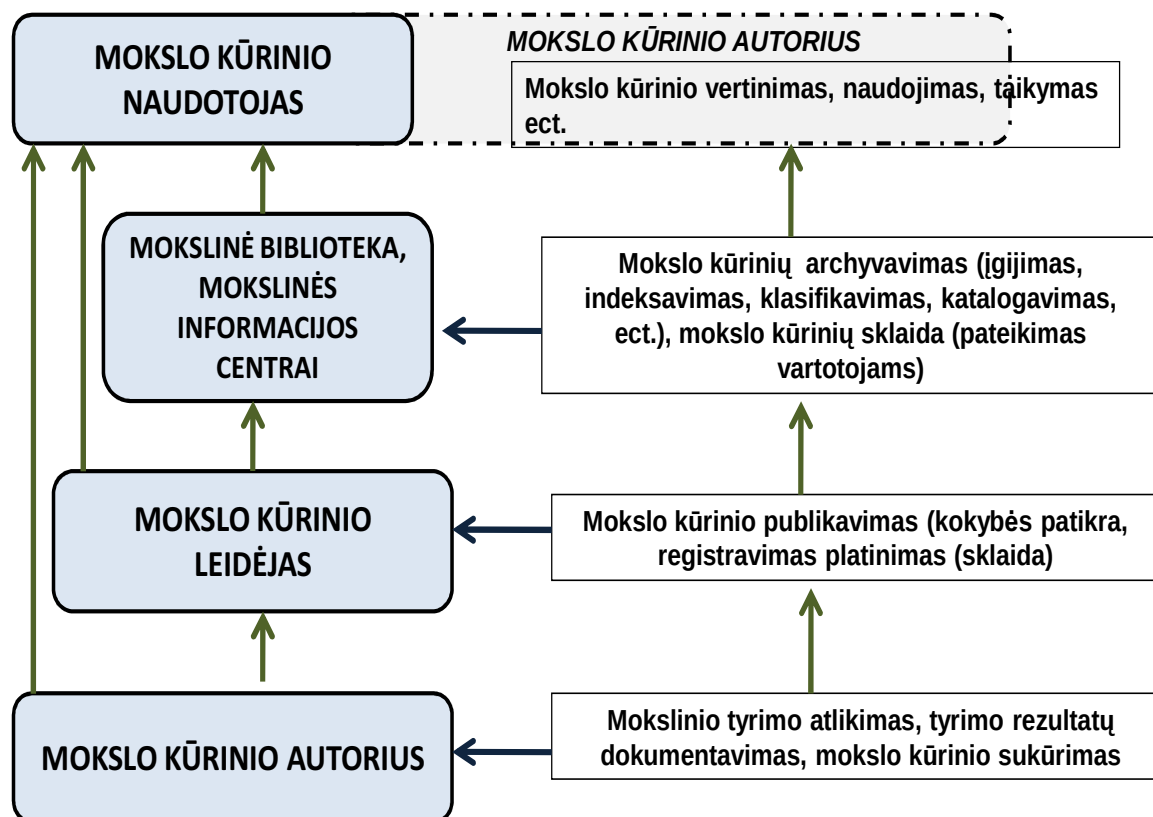

INTELEKTINĖ NUOSAVYBĖ IR ATVIROJI PRIEIGA

Vilniaus universitetas, Komunikacijos fakultetas
prof. dr. Marija Stonkienė

ATVIROSIOS PRIEIGOS SĄLYGOS: TRADICINIO LINIJINIO MOKSLO KOMUNIKACIJOS MODELIO VIRSMAS TINKLO MOKSLO KOMUNIKACIJA

Tradicionis linijinis vertikalus mokslo komunikacijos modelis - informacijos grandinė, kurioje mokslo komunikacijos infrastruktūros sąrangai apibūdinti pasitelkiamos trys svarbiausios kategorijos: subjektai, subjektų vaidmuo, subjektų funkcijos. Kiekvienas subjektas atlieka tik jam priskirtas funkcijas, atsako tik už šių funkcijų vykdymą

“STIPRI” INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS TEISIŲ APSAUGA TRADICINĖJE MOKSLO KOMUNIKACIJOJE

**MOKSLO INFORMACIJOS, MOKSLO ŽINIŲ SKLAIDOS RIBOJIMAS
MOKSLO REZULTATŲ NAUDOJIMO RIBOJIMAS**

MOKSLO KOMUNIKACIJOS KAITA:

NAUJASIS MOKSLO KOMUNIKACIJOS MODELIS

Dėl skaitmeninio tinklo technologijų skverbties į ekonominę, socialinę ir kitas visuomeninio gyvenimo sferas visuomenėje įvykę pokyčiai sureikšmino nekomercinės – socialinės gamybos, grindžiamos bendradarbiavimo, o ne intelektinės nuosavybės santykiais, indėlį informacijos, žinių gamyboje, o plėtojantis šioms technologijoms informacijos, žinių gamyboje, sklaidoje tapo svarbios decentralizavimo tendencijos.

BENKLER, Yochai. The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom. New Haven and London: Yale University Press, 2006.

- Naujoji mokslo komunikacijos infrastruktūra - tinklo mokslo komunikacijos modelis, kuriame svarbiausias mokslo informacijos, žinių kūrimo ir sklaidos vaidmuo tenka mokslininkui (mokslo kūrinio kūrėjui), kitiems mokslo komunikacijos subjektams nebepriskiriamos konkrečios funkcijos, nes visas kitas mokslo komunikacijos funkcijas gali realizuoti daugelis subjektų.
- Mokslo atvirumas :
 - užtikrina ekonominį mokslo efektyvumą (plati mokslo žinių sklaida leidžia koordinuoti tyrėjų veiksmus, mažina mokslinių tyrimų dubliavimo riziką),
 - padeda kurti mokslininko, mokslo institucijos „reputacijos kapitalą“ .

VIEŠA? LAISVA? ATVIRA? PRIEIGA PRIE MOKSLO KŪRINIŲ: KITOKIA INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS TEISIŲ APSAUGA

Viešoji prieiga

(angl. *public access*):

1. galutiniam kūrinio naudotojui finansinių reikalavimų nevaržomos prieigos suteikimas.

Laisvoji arba atviroji prieiga

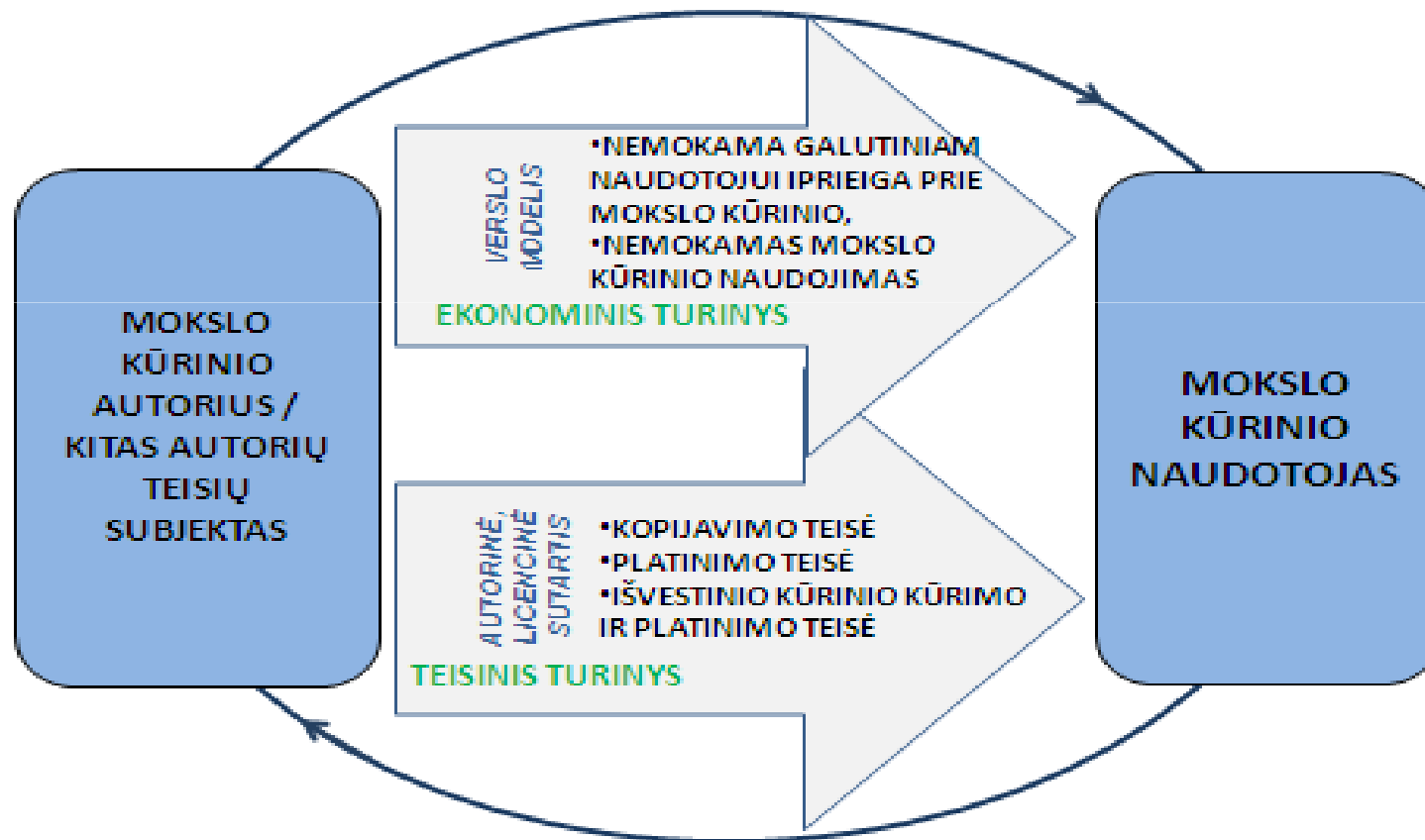
(angl. *free arba open access*):

1. galutiniam kūrinio naudotojui finansinių reikalavimų nevaržomos prieigos suteikimas,
- 2. atitinkamų kūrinio naudojimo teisių kūrinio naudotojui suteikimas.**

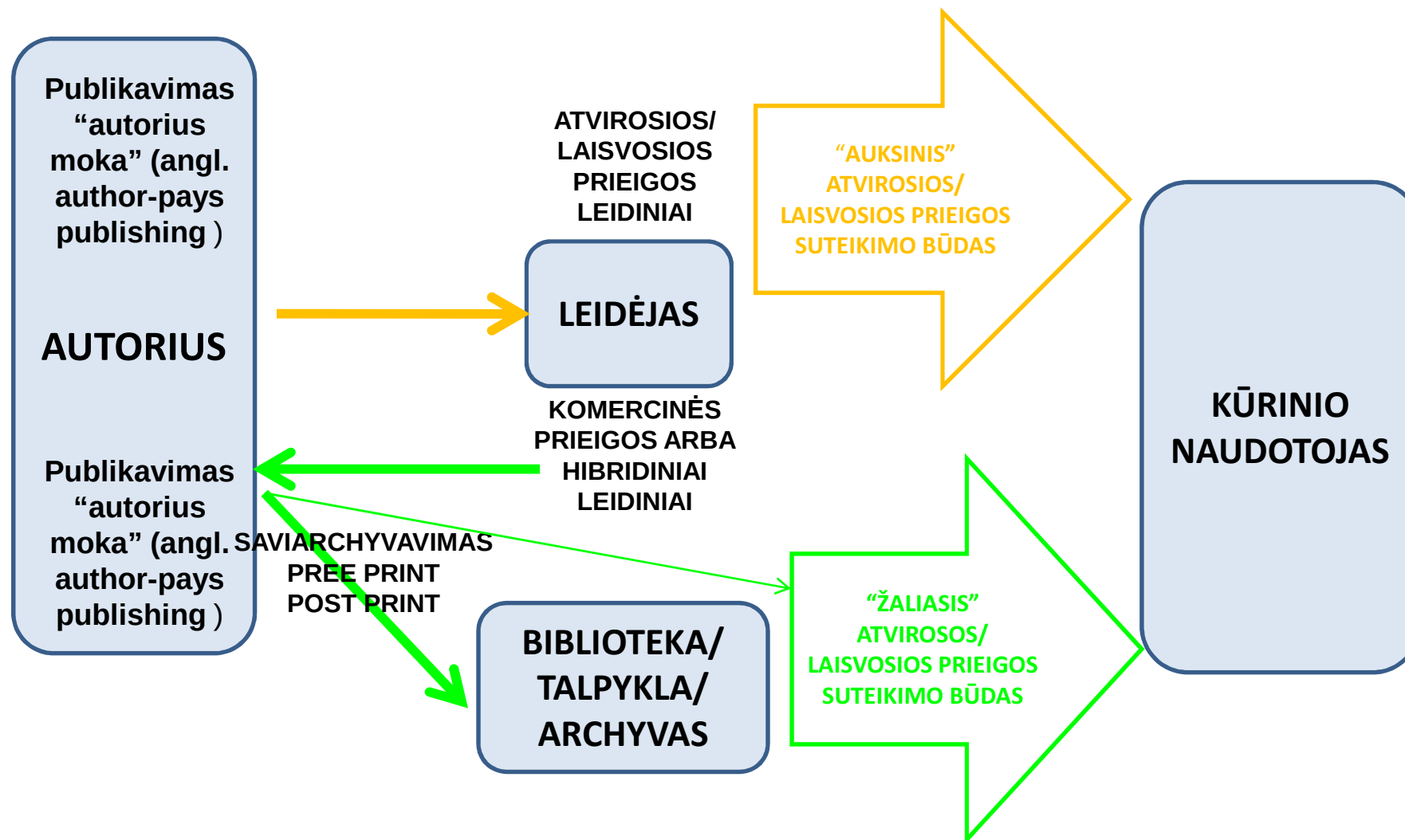
Atviroji prieiga prie mokslo kūrinių grindžiama pamatiniais bendrosios atvirumo idėjos principais - kolektyvinio veikimo, kolektyvinės kūrybos bei socialinės gamybos tobulinant kūrinius, kuriant išvestinius kūrinius ir sudarant sąlygas tolesniam išvestinių mokslo kūrinių atvirumui.

Atviroji prieiga remiasi savita autorių teisių paskirstymo sistema.

ATVIROJI PRIEIGA PRIE MOKSLO KŪRINIŲ

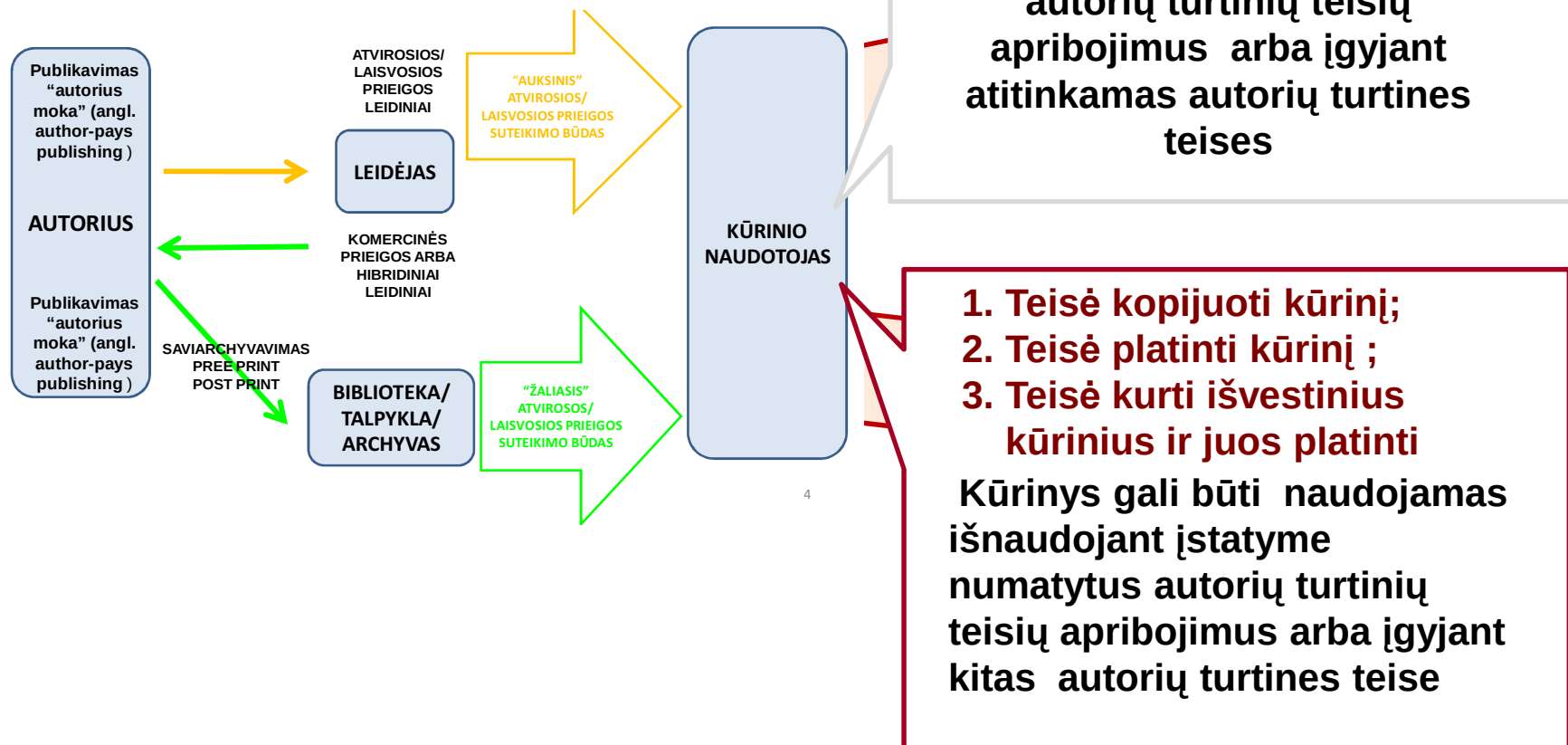
EKONOMINĖ ATVIROSIOS PRIEIGOS DEDAMOJI

TEISINĖ ATVIROSIOS PRIEIGOS DEDAMOJI

Atvirosios prieigos sampratoje, formuluojamose pamatiniuose programiniuose atvirosios prieigos dokumentuose (Budapešto atviros prieigos archyvų iniciatyvoje; Berlyno deklaracijoje dėl laisvo žinių prieinamumo socialinių ir humanitarinių mokslų srityje, Bethesdos susitarime dėl atviros prieigos leidybos) **atviroji prieiga prie kūrinių apibrėžiama išvardijant kūrinio naudotojui suteikiamas kūrinių autorių turtines teises.**

ATVIROSIOS IR VIEŠOSIOS PRIEIGOS SKIRTUMAI

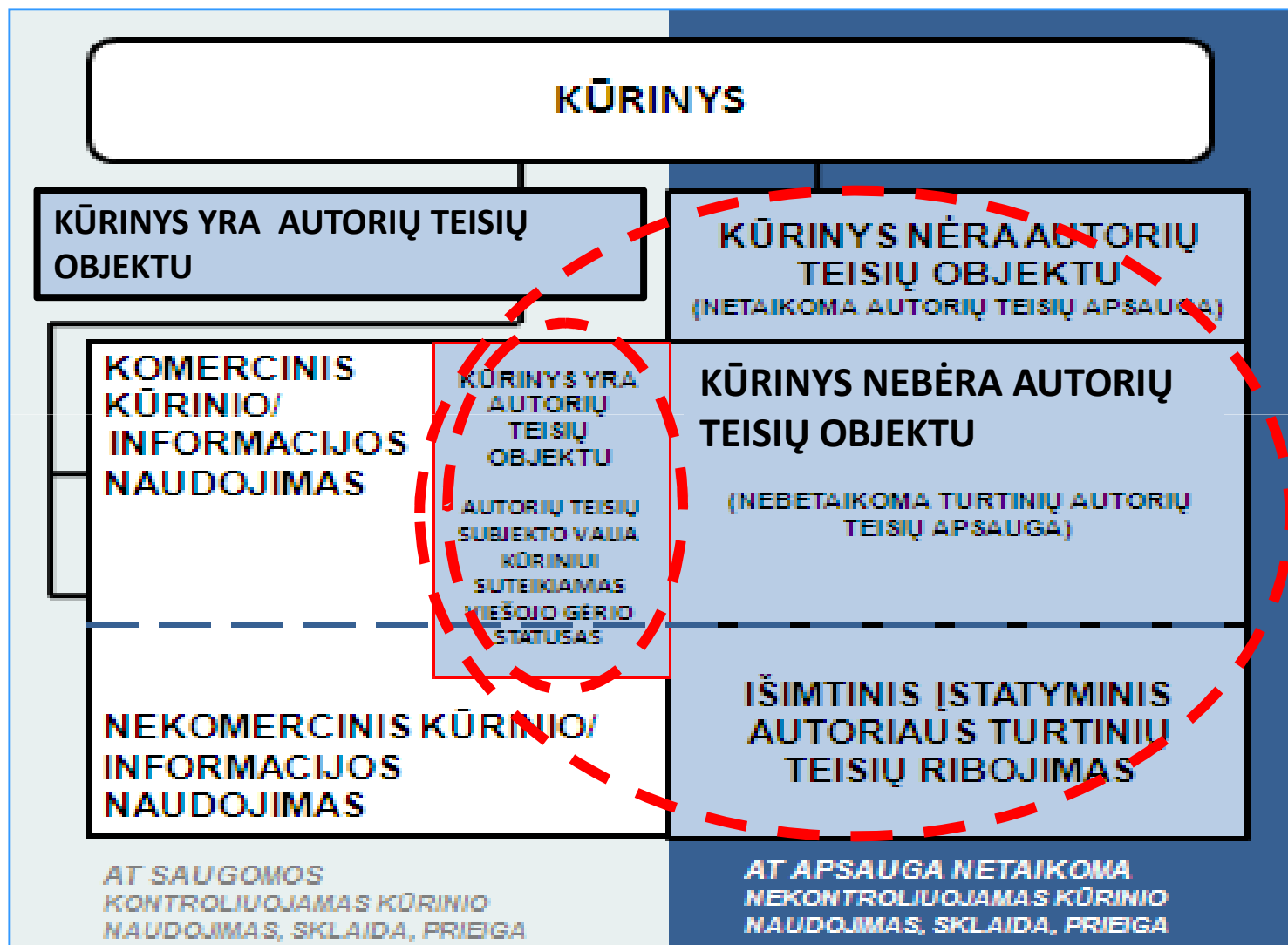

MOKSLO KŪRINIO NAUDOTOJUI KŪRINIUI SUTEIKIANT ATVIRĄJĄ PRIEIGĄ PERDUODAMOS AUTORIŲ TURTINĖS TEISĖS

- **Teisė kopijuoti kūrinį** (kopijavimo teisė ribojama skaitmeninės galimos kopijos laikmenos (formos) reikalavimu);
- **Teisė platinti kūrinį** (viešai skleisti ir rodyti, taip pat padaryti viešai prieinamu kompiuterių tinkluose);
- **Teisė kurti ir platinti išvestinius kūrinius.**

ATVIROJI PRIEIGA – TEISĖTAS KŪRINIŲ NAUDOJIMAS

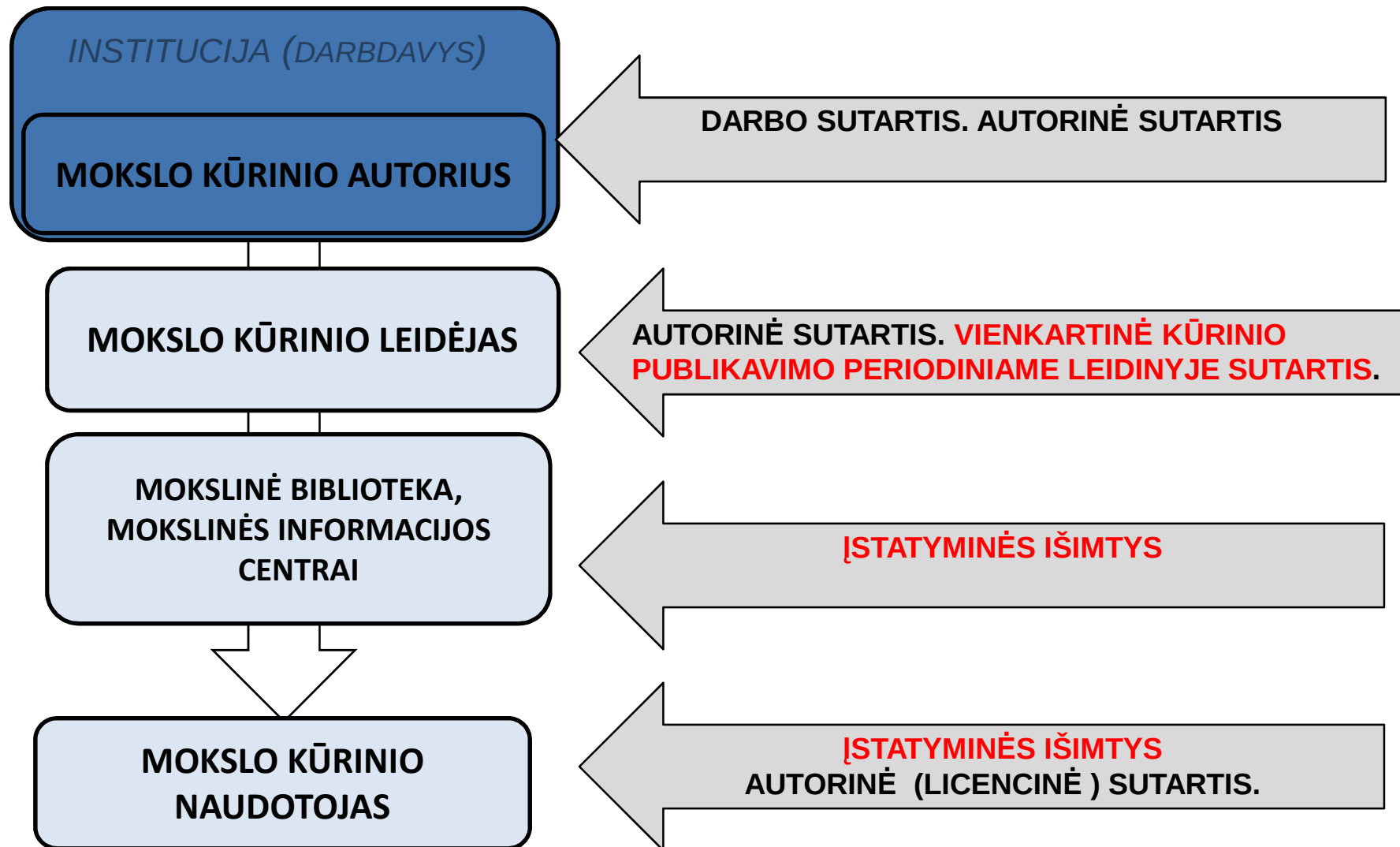

AUTORIAUS TEISIŲ SUBJEKTO VALIOS IŠRAIŠKA KŪRINIO ATVIRUMUI

Būtina, kad autorių teisių subjektas turėtų atvirosios prieigos turinį sudarančias autorių teises.

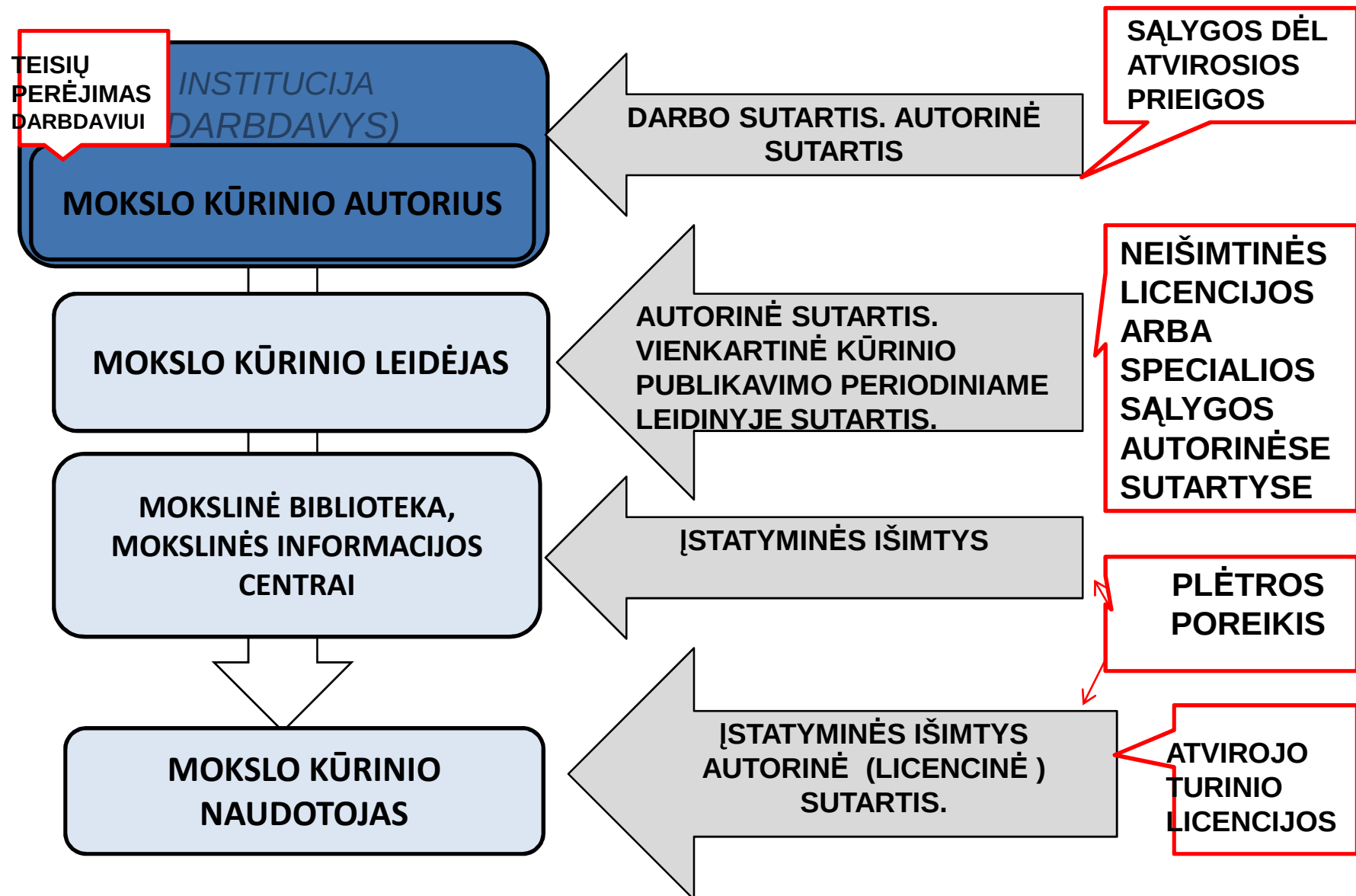
Būtinios teisinės galimybės tokiai valios išraiškai.

AUTORIAUS TEISIŲ SUBJEKTO VALIOS IŠRAIŠKA KŪRINIO ATVIRUMUI: kaip ir kur ją išreikšti

AUTORIAUS TEISIŲ SUBJEKTO VALIOS IŠRAIŠKA

KŪRINIO ATVIRUMUI: dėmesio centrai

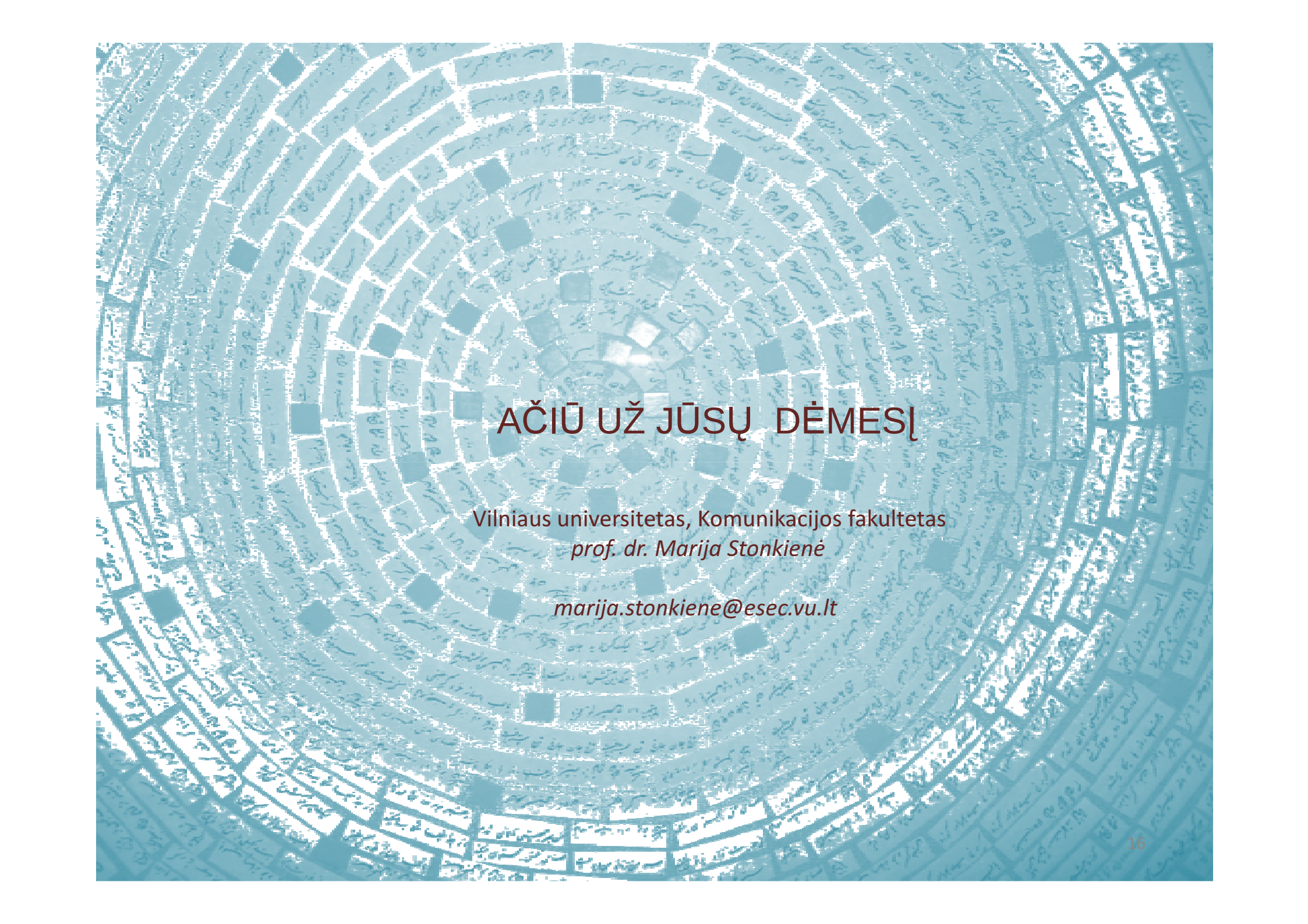

VIETOJE IŠVADŲ

Atviroji prieiga turi ir ekonominį, ir teisinį turinį.

Teisinio atvirosios prieigos turinio reikšmė – paprastesnis teisėtas kūrinų naudojimas.

Teisinio atvirosios prieigos turinio užtikrinimui svarbu, kad autorius (ar kitas autorių teisių subjektas) turėtų galybę išreikšti valią atvirosios prieigos teisių suteikimui.

AČIŲ UŽ JŪSŲ DĖMESĮ

Vilniaus universitetas, Komunikacijos fakultetas

prof. dr. Marija Stonkienė

marija.stonkiene@esec.vu.lt